

STRESS

- ... reaktsioon sündmustele, mis hirmutab inimest või esitab talle väljakutseid

Stressor – olukord või inimene, kes või mis tekitab stressi

NB! Ka meeldivad sündmused (nt. Pulmad v pidu võivad esile kutsuda stressi)

STRESS

- Olles pikajaline põhjustab reeglina nii füsioloogilisi kui psühholoogilisi tagajärgi

Füsioloogilised muutused

- vererõhutõus
- südamelöögisageduse kasv
- pea- ja selja- ja kõhuvalud
- seedehäired
- nahalööbed
- väsimus (Brown 1984)

NB! Psühhosomaatilised haigused on reeglina põhjustatud stressist. Sagedasemad eelnimetatud haigused on – astma, kõrge vererõhk ja nahaärritused.

Mida suurem ja pikaajalisem on stress, seda nõrgemkas me jääme. Eckenrode on öelnud, et võime võidelda tuleviku stressiga alaneb mineviku stressi mõjul.

STRESSI FAASID (Selye)

○ 1. Faas- alarmeerimise ja mobilisatsiooni faas
(nt. Tüüpiline üliõpilane enne sessi algamist)
Muretsemine ja rööpast väljaminek

2. Faas – vastupanu

Valmistun võitluseks stressoriga. Reeglina kahjustub minu nii füüsiline kui psühholoogiline heaolu, kuid ma võin hästi hakkama saada ning stressori ületada.

3. Faas- kurnatus

Alaneb inimese võime kohaneda stressoriga sellise piirini, et ilmnevad stressi negatiivsed tagajärjed:

- füüsiline haigus
- kontsentreerumisvõimetus
- kõrgenenud ärrituvus
- halvimal juhul desorientatsioon ning reaalsustaju kadumine

STRESSORITE LIIGID (Gatchel ja Baum; Lazarus ja Cohen)

- 1. Kataklüsmilised sündmused

(tugevad stressorid, mis mõjutavad üheaegselt paljusid inimesi ning tekivad ootamatult)

Nt. Sõda, terroriakt

NB! Mõnikord võivad need olla pikemas perspektiivis vähem stressi tekitavad kui algselt vähem intensiivsed sündmused.

+ Saad jagada teistega sama muret

- Posttraumaatiline stressisündroom (nt 15% Vietnami sõja veteranidest ei tule oma eluga toime, alkohol jne).

STRESSORITE LIIGID

---

2. Isiklikud stressorid

(nt. Lähedase surm või raske haigus, töökaotus jne).

... Tekitab küll esialgu suurema vahetu reaktsiooni, kuid inimene on suuteline mõne aja möödudes kaotusega paremini toime tulema.

- Rasked juhtumid – perevägivald, vägistamine jne.

STRESSORITE LIIGID

---

3. Foonistressorid ehk igapäevased pisimured

Nt. Pikk järjekord pangas, autoummik jms.

... Koosnevad samuti pikaajalistest probleemidest
(nt. Rahulolematus tööga, õnnetu paarisuhe.

NB! OHT KUHJUDA SUUREKS STRESSORIKS

Kui inimene tunneb, et ta on suuteline olukorda kontrolli all hoidma ja selle väljundit kindlaks määrama, siis alaneb stressireaktsioon tunduvalt

STRESSORITE LIIGID

- MÜNDI TEINE KÜLG
- MEELEÜLENDUSED 😊
... Pisike sündmus, mis teeb meele heaks.

Mida suurem arv meeleülendusi kogetakse seda vähem on psühhosomaatilisi haigusi.

STRESSI LIIGID (Seligmani järgi)

- Õpitud abitus

... Inimene järeldab, et ebameeldivad või vastikud stiimulid pole kontrollitavad, mistõttu muster muutub nii sissejuurdunuks, et inimene ei püüagi oma olukorda parandada.

NB! Vanadekodusse sattumine

STRESSI ÜLETAMINE

- Vintske isiksus (Kobasa 1979)
... Läheneb stressile optimistlikult ning tegeleb stressori likvideerimisega otseselt.

- Sotsiaalse toetuse otsimine
(teiste inimeste poole pöördumine, mure jagamine jms). ÜHINGUD

TOIMETULEKUSTRATEEGIAD (Folkman, Holahan ja Moos)

- 1. Ähvarduse pööramine väljakutseks (nt. Eksamiks õppimine)
- 2. Ähvardava olukorra muutmine vähem ähvardavaks (iga pilve taga peitub selge taevas)
- 3. Oma eesmärkide muutmine (kui keemiat ei oska, siis ei olegi mul vaja saada kreemitegijaks).
- 4. Füüsiline tegevus (ülekaalu või kõrgvererõhu korral)
- 5. Stressiks valmistumine enne selle saabumist ehk kaitsepookimine (kasutatakse nt enne raskeid operatsioone (jala amputeerimine nt).

NB! Olukorrad, mis ühele tekitavad stressi on teisele nauding!